

Tværfagligt samarbejde – nedslag og perspektiver

v/Birgitte Zeeberg

Tværfagligt samarbejde – et vidt begreb

- **Viden er sammensat** og tværfaglig/tværprofessionel samarbejde skabes hele tiden.
- Væsentligt at skelne mellem:
 - - tværfaglig viden
 - - tværfagligt samarbejde (på kryds og tværs blandt professionelle)
 - - tværfaglige møder (med og uden borgedeltagelse)
- Oplægget i dag handler primært om **sidstnævnte**.

Overordnet om tværfagligt samarbejde

- Ønsker og forventninger til tværfagligt samarbejde er mange. At praktisere et samarbejde på tværs herunder tværfaglige møder med og uden borgere, hvor flere hensyn skal varetages, er en **vedvarende udfordring**.
- Tværfagligt samarbejde er dybt afhængigt af den **kontekst**, hvori det praktiseres.

Dagens oplæg

I dette oplæg vil jeg se nærmere på barrierer – muligheder og begrænsninger i tværfagligt samarbejde. Jeg har valgt at lave fire nedslag på **et blik som socialrådgiver med myndighedsarbejde inden for børne- og ungeområdet**. Oplægget bygger overvejende på egne publikationer.

Indledningsvist kan man spørge, hvilken **betydning** tværfagligt samarbejde i virkeligheden har for børns og unges trivsel?

Af mange grunde er effekten vanskelig at måle og der foreligger da heller **ingen entydigt evidens** herfor i DK.

Et øget fokus på tværfaglighed

Tværfagligt samarbejde kan bl.a. ses i sammenhæng med **udbygningen af tidlig indsats** og et mere forebyggende og helhedsorienteret sigte i arbejdet med udsatte børn og unge.

Ikke alene **professionelle** med forskellig uddannelsesmæssig baggrund , **men også lovgivning og organisatoriske rammer** spiller en rolle for, hvordan det tværfaglige samarbejde praktiseres.

Første nedslag – Hvordan ser det ud med lovgrundlaget for tværfaglige samarbejde?

- Serviceloven påbyder i **flere paragraffer**, at den professionelle skal arbejde tværfagligt. Eksempler er:
 - - Den skærpede underretningspligt
 - - Børnefaglige undersøgelser
 - - SSD- samarbejde
 - - Samarbejde med børnehuse ifm overgrebspakken
 - - Samarbejde med skoler ved skolefravær
 - - Ungdomskriminalitetsnævn

De nævnte eksempler afspejler, at **tværfaglig viden er nødvendig.**

Første nedslag: Hvordan ser det ud med lovgrundlaget for det tværfaglige samarbejde?

- **Den professionelles tavshedspligt** er et helt centralt krav for at sikre den enkelte borgers privatliv. Borgerens samtykke er nødvendig for, at de professionelle kan udveksle personfølsomme oplysninger.
- Af **lovgivningen fremgår det ikke, hvordan** det tværfaglige samarbejde skal udføres. Foreligger borgerens samtykke, er det i høj grad op til faglige ledere og professionelle at igangsætte og finde en velegnet form for tværfagligt samarbejde, der kan have mange variationer.

Første medslag: Pointer

- **Tavshedspligten** har på den **ene side** vist sig at være en barriere for at gennemføre tværfagligt samarbejde. På den **anden side** har det givet borgeren mulighed for til en vis grad at kunne styre videregivelse af følsomme oplysninger om dem.
- Siden Barnet Reform i 2011 har de professionelle fået udvidede muligheder for at bakke op om barnets situation. Således er **hensynet til den tidlige og forebyggende indsats** over for udsatte børn vægtet højere end hensynet til at bevare forældres retsforhold i relation til deres børn.

Andet nedslag: I hvor høj grad kan organisatoriske rammer fremme eller hæmme tværfagligt samarbejde?

- Den offentlige forvaltning er **funktionsopdelt i adskilte sektorer**, som varetager forskellige retsområder underlagt hver deres rationale, principper og budgetter.
- I kølvandet på strukturreformen 2007 og kommunernes øgede visitationsansvar, fulgte en **centraliseret beslutningsmodel**. Såkaldte visitationsudvalg blev etableret rundt om i kommunerne og adskilte roller som bestiller, udfører og modtager så dagens lys.
- Siden er den kommunale forvaltning gradvist blevet underlagt en bred vifte af **organisatoriske omlægninger** med vidtgående arbejdsdeling. Udviklingen medfører et større behov for koordinering og samarbejde.

Andet nedslag: I hvor høj grad kan organisatoriske rammer fremme eller hæmme tværfagligt samarbejde?

- De professionelle på det almene socialområde og sundhedsområdet, befinder sig typisk tæt på barnets hverdag. Det er ofte her, **”efterspørgslen”** for indsatser skabes. Dvs. det er her barnets behov for særlig støtte først erkendes og ønskes løst.
- De professionelle på det almene socialområde og sundhedsområdet har en viden om barnet, som den **myndighedsarbejdende sagsbehandler er afhængig af** og som nødvendiggør et tværfagligt samarbejde og i mange tilfælde tværfaglige møder.

Andet nedslag: Pointer

- Opdelingen i forskellige sektorer med strukturelle og institutionelle betingelser herunder øget arbejdsdeling kan øge presset på tværfagligt samarbejde. **To styreformer** støder sammen, nemlig det hierarkiske og den faglige.
- Spørgsmålet om **den professionelles mandat** på tværfaglige møder er centralt. Af hensyn til det tværfaglige samarbejdes udbytte, er det afgørende, hvordan ledelsen bakker op om samarbejdet.

Tredje nedslag: Hvad sker der på de professionelles banehalvdel?

- Professionelles positioner og roller giver adgang til **status og autoritet**, som i tværfagligt samarbejde og på møder kan afspejle forskellig anseelse og gennemslag. Et citat fra en ansat i en kvalitativ undersøgelse:
- *Man bliver smittet af de forskellige syn, der er på en familie og måske ligger man også lidt under for, når den ene, der er psykolog, har sagt et eller andet, så æh ..., er det sin sag at sige, at ens oplevelse af barnet er fuldstændig modsat.*

Tredje nedslag: Hvad sker der på de professionelles banehalvdel?

- På tværfaglige møder kan de professionelle **være optaget af dem selv**, deres egne roller, positioner og interesser. Samarbejdet kan føre til en indbyrdes kamp om, hvordan barnets udfordringer skal opfattes og hvilken indsats, der skønnes at være den mest velegnede.
- Spørgsmålet er, i hvor høj grad de professionelle formår at **supplere og nuancere hinanden**, så det tværfaglige samarbejde kan føre til øget kvalitet og sammenhæng i indsatsen?

Tredje nedslag: Pointer

- Har de professionelle ikke **mødets overordnede formål** for øje, kan barnet tabes af syne, selvom det netop er af hensyn til barnet, at det tværfaglige samarbejde sættes i værk. Således kan de professionelle komme til at stå i vejen for hinanden.
- Omvendt kan netop flere professionelle på tværfaglige møder **skabe et værdifuldt refleksionsrum**, hvor forskellige holdninger anerkendes, vendes og drejes i ønsket om at understøtte hinanden i en værdifuld refleksions- og erkendelsesproces til gavn for det udsatte barn.

Fjerde nedslag: Borgeren, det tværfaglige samarbejdes hovedperson

- Morten Ejrnæs (2004) argumenterer for, at **uoverensstemmelser i de professionelle holdninger** i arbejdet med udsatte børn i sig selv kan forbedre muligheden for, at både børns og forældres perspektiv bliver repræsenteret i det faglige rum.
- Man kan spørge, om det **altid er et gode** for borgeren at blive inddraget?

Fjerde nedslag: Borgeren, det tværfaglige samarbejdes hovedperson

- En mor udtalte en gang om deltagelsen i tværprofessionelle møder, at hun følte sig som en **”regnorm blandt 15 havmåger”**. Hun oplevede sig udstillet og blottet af systemet.
- Fra et professionelt synspunkt er det ikke desto mindre væsentligt at tilbyde såvel forældre, men også børn en **stemme på tværfaglige møder**. Spørgsmålet er, hvornår tværfaglige møder skal afholdes og hvem der skal deltage?

Fjerde nedslag: Borgeren, det tværfaglige samarbejdes hovedperson

- Ifølge Ditte Andersen (2015) oplever unge, der deltager i tværfaglige møder, at **blive hæftet af**. De føler ikke, de bliver lyttet til og at de kan bidrage med noget. Omvendt opleves det ikke som et alternativ ikke at deltage i møderne. De unge oplever, de bliver nød til at vide, hvad der foregår.
- Evaluering af børns Vilkårs Bisidderkorps (2013) peger sammenfattende på, at børn og unge oplever **et behov for at få deres eget perspektiv frem** i sagsbehandlingen.

Fjerde nedslag: Pointer

- Selvom det for borgeren kan være dilemmafyldt at deltage i tværfaglige møder, udtaler professionelle, at det kan give god mening for borgeren, at alle deltagere **hører det "samme"** og alle har mulighed for at tage til genmæle.
- Samtidigt er borgerne glade for, at de **fritages for** selv at bringe væsentlige oplysninger videre.

Samlet set

- Med vægt på tidlig og forbyggende indsats over for udsatte børn har de professionelle fået udvidede muligheder for at udveksle oplysninger **uden forældrenes samtykke**.
- En øget arbejdsdeling og et **mangelfuldt mandat** ved tværfaglige møder kan være en begrænsning, hvis møderne skal have et positivt udbytte. Men også de professionelle kan komme til at **stå i vejen for hinanden**, hvilket kan påvirke møderne i negativ retning.
- For borgeren er det **væsentligt, men også dilemmafyldt** at deltage i tværfaglige møder. Hvilke møder borgeren deltager i, er op til den professionelle at afgøre. Møderne kan vise sig at være en god investering i faglighed, tid og kan give god mening og afklaring for borgeren.

Perspektivering

Tværfagligt samarbejde foregår **hele tiden på mange forskellige måder** og er ikke til at stoppe. Specifikt hvad angår de tværfaglige møder, hvad taler så for at afholde disse?

På mødet er der tale om en "**her- og nusituation**" hvor den enkelte ideelt set kan komme til orde. Således har samtlige mødedeltagerne mulighed for at være medskabere i relation til det, man mødes om. Borgeren får mulighed for at bidrage med ideer til relevant indsats.

Perspektivering

- Det er ikke ligegyldigt, **hvornår** de tværfaglige møder afholdes og hvem, der deltager.
- Et bud:
- Det afhænger af mødets formål, som skal formuleres og præciseres af den professionelle **forud** for mødet.
- Formålet afhænger bl.a. af, hvad mødets initiativtager mangler at vide. Spørgsmål som: **Hvad forventes de enkelte mødedeltagere at skulle bidrage med**, som er anderledes end fx en individuel samtale, en telefonsamtale eller skriftlig dokumentation – kan være nyttige.

Perspektivering

- Selvom mødet er forberedt, er det samtidigt nødvendigt, at **den professionelle under mødet forholder sig** åben, nysgerrig og anerkendende. Derudover fremmer mødeledelse at godt samarbejde.